

УДК 336.71(477)

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

О. Є. Підшивалова, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

О. В. Галенда, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено підходи науковців до визначення дефініції «фінансові інновації». Встановлено, що банківські інновації – є сукупністю нових банківських продуктів і послуг, виступають як результат діяльності банку, направленої на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування й розміщення ресурсного потенціалу з допомогою нововведень, які сприяють отриманню прибутку клієнтом. Подано класифікацію фінансових інновацій за формою існування. Визначено складові фінансових інновацій у зарубіжній практиці. Досліджено основні показники результатів діяльності банківської системи України. Проаналізовано динаміку зміни кількості банківських установ. Відображено процес створення та реалізації банківської інновації. Визначено найбільш актуальні вітчизняні банківські інновації. Досліджено деякі закордонні банківські інновації, які можна було б адаптувати під банківську систему України.

Ключові слова: банківська система, фінансові інновації, банківські інновації, банківські установи, інноваційний процес, internet-banking, ПАТ “ПриватБанк”.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день, банківська система України вимагає розробки та впровадження сучасних банківських продуктів та послуг, які будуть задовольняти потреби клієнтів та чинити позитивний вплив на економіку країни в цілому. Нестабільність економічної та політичної ситуації зумовлює необхідність пошуку та залучення банками все більшої кількості клієнтів. На сьогоднішній день, це є першочергове завдання для всіх банківських установ України. Вирішити цю проблему можливо за рахунок впровадження фінансових інновацій, які нададуть можливість банківським установам не

лише залучати більшу кількість клієнтів, а й бути ще більш конкурентоспроможними та отримувати позитивні фінансові результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження фінансових інновацій в банківську систему ставали предметом дискусій багатьох науковців, як зарубіжних так і вітчизняних. Зокрема, вагомий внесок у дослідження даної теми здійснили: М. Міллер, П. Туфано, В. Федоренко, Г. Азаренкова, Т. Журавель, Р. Михайленко, О. Мозговий, Г. Белінська, О. Кириченко, В. Міщенко, О. Яценко, І. Ілюхін, Т. Васильєва, С. Козьменко, С. Леонов, О. Золотарьова, А. Чекал та інші. Проте, з кожним роком банківськими установами все більше впроваджуються інноваційні продукти та послуги. Тому, зазначена тема не втрачає своєї актуальності та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесу впровадження фінансових інновацій у вітчизняну банківську систему.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день, вітчизняна банківська система зазнає значних змін. З кожним днем все більше науково-аналітичний потенціал Національного банку України та всієї банківської спільноти спрямовується на пошуки глобальних тенденцій розвитку банківського бізнесу в Україні. Адже, без впровадження інновацій не буде розвитку, важко буде досягти результатів світового рівня, а банківські установи не отримуватимуть прибутку. Орієнтуючись на зарубіжний досвід в якості індикатору інноваційної активності доцільно обрати зростання інвестування в інновації.

Під час дослідження, нами було встановлено, що проблема фінансових інновацій досліджувалася багатьма науковцями, як вітчизняними так і зарубіжними. Проте, до сьогоднішнього дня в економічній літературі так і не було сформовано єдиного підходу до визначення сутності дефініції “фінансові інновації”. У табл. 1, нами було систематизовано підходи науковців до визначення поняття “фінансові інновації”.

Таблиця 1

Підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення сутності дефініції “фінансові інновації” в економічній літературі

Автор	Визначення
М. Міллер	Фінансові інновації – це зміни у фінансових інститутах та інструментах [1, с. 463].
П. Туфано	Фінансові інновації – це створення й поширення нових фінансових інструментів, а також фінансових технологій, інститутів і ринків [2, с. 315].
В. Федоренко	Фінансові інновації – це процеси конструювання й запровадження в обіг нових фінансових інструментів, технологій фінансового інвестування [3, с. 47].
Г. Азаренкова	Фінансові інновації – це методи, застосовувані підприємствами для здійснення операцій із новими видами фінансових активів або нових операцій із уже наявними активами [4, с. 78].
О. Мозговий	Фінансові інновації – це нові фінансові інструменти та фінансові технології [5, с. 19].
Г. Белінська	Фінансові інновації – це виникнення нових ідей або вдосконалення (комбінація) вже відомих, які мають на меті збільшення прибутковості або зниження ризиковості фінансових операцій та реалізуються у формі фінансового продукту чи технології [6, с. 140].

Джерело: систематизовано автором

Іншим терміном, який використовується при дослідженні інновацій на фінансових ринках, – категорія “банківські інновації”. Так, О. Кириченко і В. Міщенко зазначають: “Як синтетичне поняття банківська інновація, або сукупність нових банківських продуктів і послуг, – це результат діяльності банку, направленої на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування й розміщення ресурсного потенціалу з допомогою нововведень, які сприяють отриманню прибутку клієнтом” [7, с. 768].

Для поглиблення дослідження на рис. 1, нами було зазначено класифікацію фінансових інновацій за формою існування.

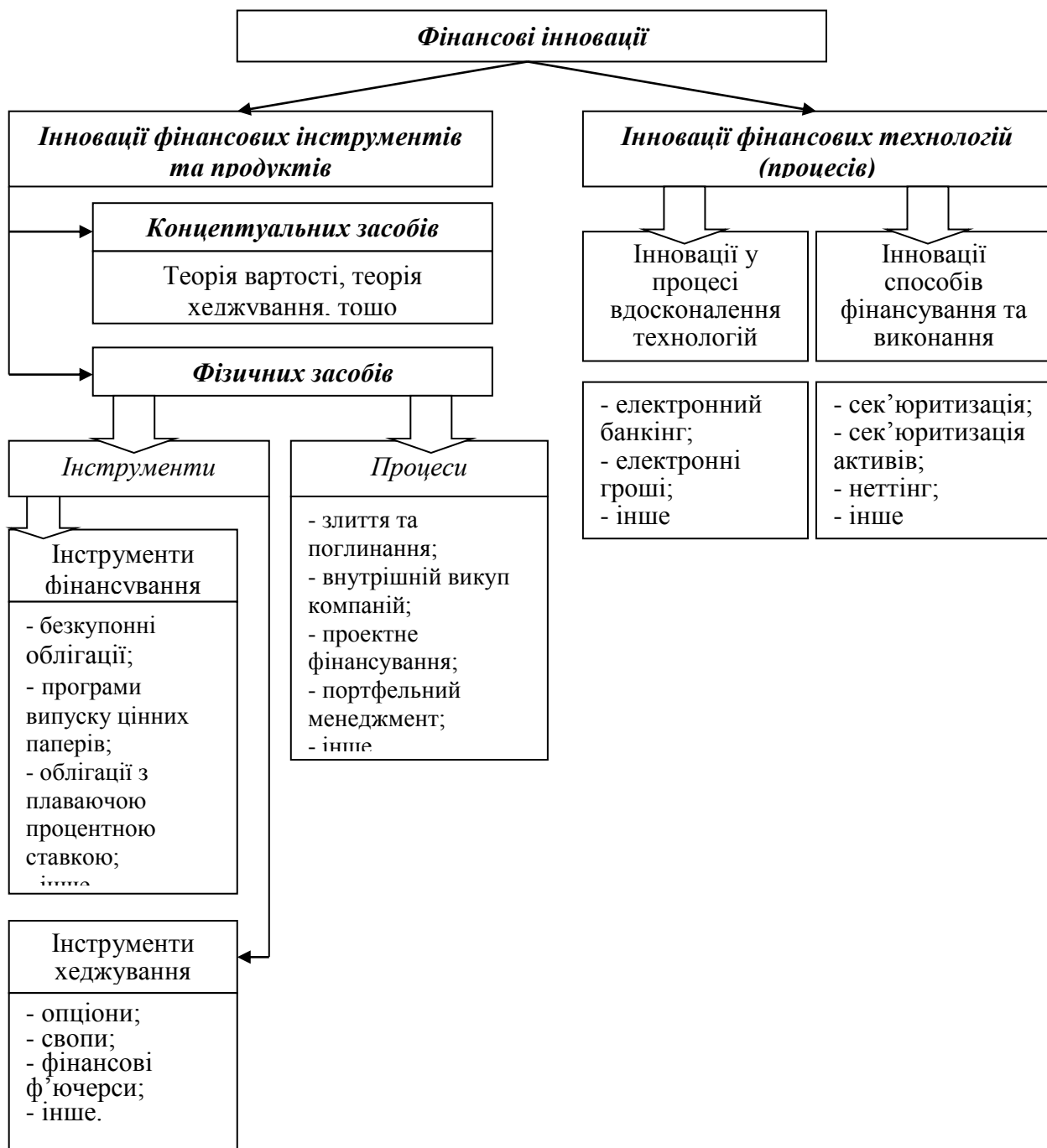

Рисунок 1 – Класифікація фінансових інновацій за формою існування
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [6, с. 141]

Провівши дослідження, нами було встановлено, що питання в частині фінансових інновацій з кожним днем, набувають все більшої актуальності, є дуже важливими для економіки різних держав. Оскільки будь-яка успішна фінансово-кредитна установа формується і розвивається на основі науково-технічного прогресу, фінансування, інвестування та інновацій. Складовими фінансових інновацій у зокордонній практиці є: цінні папери, фінансові процеси, фінансові стратегії та рішення корпорацій, фінансові інструменти споживчого типу, тощо.

Для поглиблення дослідження, нами було проаналізовано основні показники результатів діяльності банківської системи України (табл. 2). Так, було встановлено, що чистий операційний дохід від основної діяльності в звітному році порівняно з базисним збільшився на 4,4% та складав 76592 млн грн. Фінансовий результат станом на 01.01.2017 р. був від'ємним, та складав 159387 млн грн. Діяльність банківської системи була збитковою протягом останніх трьох років. Причиною таких змін, на нашу думку, було отримання збитків від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами, а також скорочення процентних доходів.

Таблиця 2

Основні показники результатів діяльності банківської системи України, 2014-2017 рр., млн грн

Показник	01.01.2014 р.	01.01.2015 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.
Чистий процентний дохід	49051	54086	39066	44169
Чистий комісійний дохід	20999	23387	22568	24180
Результат від торговельних операцій	3304	15511	21490	8243
Чистий операційний дохід від основної діяльності	73354	92984	83124	76592
Загальні адміністративні витрати	40672	44614	36742	39356
Відрахування в резерви	27975	103297	114541	198310
Податок на прибуток	1630	-2383	-406	-418
Фінансовий результат поточного року	1436	-52966	-66600	-159387

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

Варто відмітити, що в Україні відбувається стрімке скорочення кількості банківських установ (рис. 2). Так, станом на 01.01.2017 р. їх кількість становила 96 од. За прогнозами НБУ до 2018 р. їх стане ще менше – всього 75 од. [8].

Банківську інновацію слід визначати як кінцевий результат інноваційної діяльності в банківській сфері, який отримав втілення у вигляді нового удосконаленого продукту чи послуги, реалізованих на ринку, або нового удосконаленого технологічного процесу, що використовується в

практичній діяльності, в результаті чого зростає ефективність діяльності банку та покращується задоволення потреб клієнтів [9, с. 67].

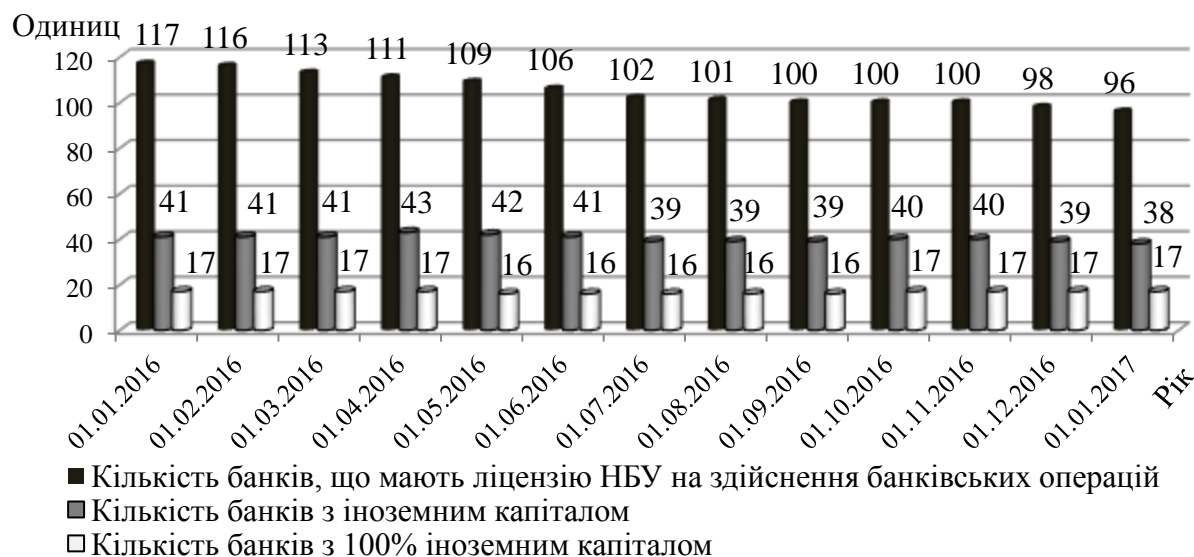

Рисунок 2 – Динаміка зміни кількості банківських установ в Україні
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

На рис. 3, нами було зазначено процес створення та реалізації банківської інновації. В результаті чого було встановлено, що банківська інновація починається з зародження ідеї.

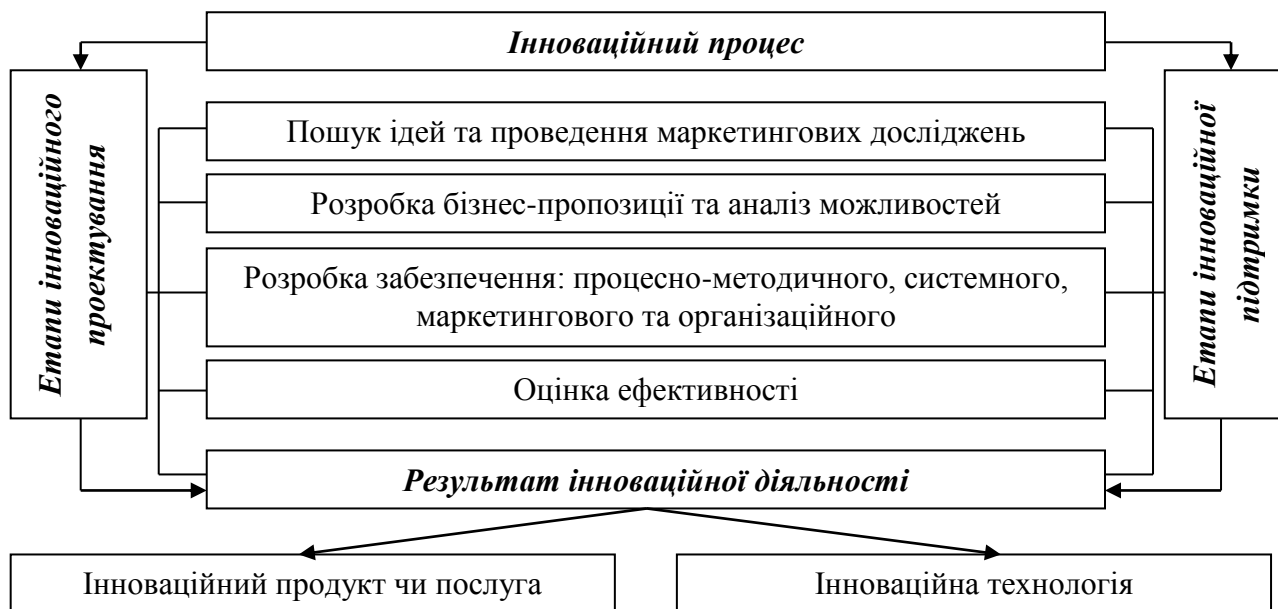

Рисунок 3 – Процес створення та реалізації банківської інновації
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [9, с. 68]

Під час дослідження, нами було встановлено, що найбільш актуальними вітчизняними банківськими інноваціями є: мобільний банкінг, internet-banking, “зона 24”, електронний залишок, POS-термінали в

торговельних мережах, тощо. В Україні з кожним роком все більше розвивається та удосконалюється internet-banking, який дає можливість клієнтам здійснювати будь-які фінансові операції зі всіма їх активами через будь-який зручний для них інтерфейс (рис. 4).

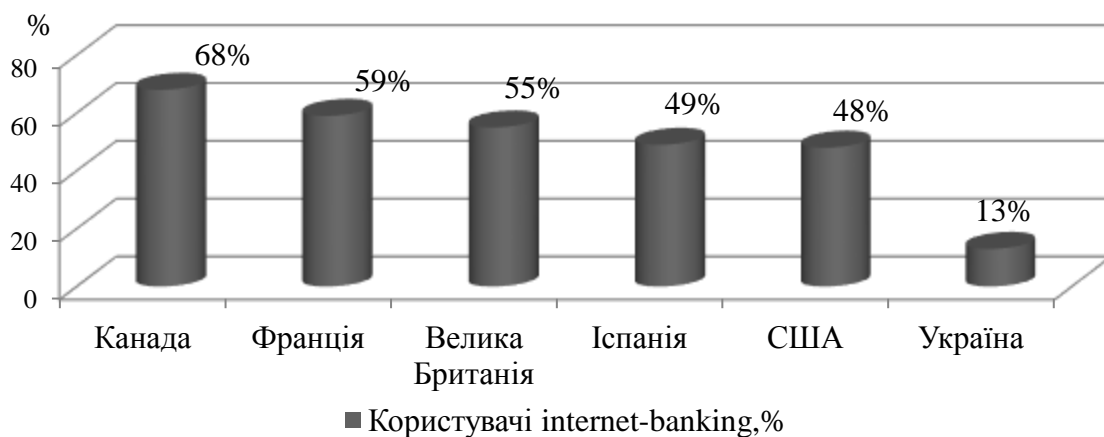

Рисунок 4 – Internet-banking в Україні та світі станом на 01.01.2017 р., %
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

Так, можна зазначити, що internet-banking став поштовхом до зародження ще однієї ідеї – віртуального банку. Перший віртуальний банк був створений в США ще у 1997 р. Одним з перших повністю віртуальних банків став Security First Network Bank [10]. Проте, на нашу думку, банківські установи не зможуть повністю перейти на “віртуальний” режим. Оскільки для клієнтів важливо, щоб їх проблемою займалася жива людина.

Лідером з впровадження інновацій в Україні є ПАТ “ПриватБанк”. Саме він першим в Україні запропонував своїм клієнтам послуги internet-banking “Приват24” та GSM-banking, а також послуги з продажу через мережу своїх банкоматів та POS-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв’язку та IP-телефонії [11].

Крім того, інновація ПАТ “ПриватБанк”, яка має назву “без монет” і являє собою систему електронної здачі, визнана міжнародним рейтингом Innovation in Banking Technology Awards 2010 кращою банківською інновацією 2010 р. Експерти відзначають, що створена ПАТ “ПриватБанк” система електронної здачі Liqpay забезпечила довгоочікуваний міст між електронною і заснованою на готівці оплатою. Інновація забезпечує не тільки зручність клієнтам, але й значне скорочення витрат торговців на роботу з монетами. Він також є одним з найбільш інноваційних банків світу. До останніх інновацій згаданого банку, які отримали визнання по всьому світі, належать наступні продукти: платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, оцифровані платіжні картки, а також десятки різноманітних мобільних додатків [12, с.20].

На думку О. В. Золотарьової, найбільш цікавими банківськими інноваціями, які могли б бути започатковані в Україні, є:

1) депозитний проект SmartyPig від WestBank (Великобританія), який побудований за принципом соціальної мережі – треба зареєструватися,

виставити цілі, на які призначено вклад, запросити друзів. Такий вклад носить дуже конструктивний характер – людині прищеплюється звичка постійно усвідомлювати свої потреби та визначати засоби їх досягнення;

2) проект Keep the change від Bank of America – у процесі покупки банк округлює суму, а різницю залишає клієнту на окремому ощадному рахунку;

3) CIBC Bank (Канада) створив та запропонував своїм клієнтам нову кредитну карту – “Кобренд” у співробітництві з відомою мережею ресторанів Tim Hortons. Ця інноваційна картка має кнопки, тому при здійсненні покупки або оплати рахунку в ресторані клієнт обирає потрібну йому кнопку і здійснює платіж;

4) сервіс P2P-перекази через мобільний телефон, який представлений на ринку банківських послуг. Суть його полягає в тому, що для переказу грошей не потрібно знати прізвище, банк та номер рахунку. Все, що потрібно, – зареєструватися в проекті P2P-переказів і відправити гроші парою натиснень кнопок на телефоні. Якщо телефон уже є в системі і він прив'язаний до рахунку в банку, то гроші придуть прямо на нього, а якщо номера в системі немає, то рахунок буде відкрито автоматично [13, с. 114].

Висновки. Отже, провівши аналіз впровадження фінансових інновацій в банківській системі України, нами було встановлено, що вітчизняна банківська система зазнає значних змін. В Україні є можливість здійснювати збалансовану політику регулювання ринку банківських послуг. Кількість банківських установ зменшується, станом на 01.01.2017 р. в Україні функціонувало 96 банків, до кінця року їх стане на 25% менше (план НБУ). Найбільш актуальними вітчизняними банківськими інноваціями було визнано: мобільний банкінг, internet-banking, “зона 24”, електронний залишок, POS-термінали в торговельних мережах, тощо. Було також встановлено, що лідером з впровадження інновацій в Україні є ПАТ “ПриватБанк”.

Список використаних джерел

1. Miller M. H. Financial Innovation: The Last Twenty Years and the Next / M. H. Miller // Journal of Financial and Quantitative Analysis. – 1986. – № 12, – P. 459-475.
2. Tufano P. Financial innovation / P. Tufano // Handbook of the Economics of Finance. – 2003. – № 4. – P. 307–336.
3. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підруч. / В. Г. Федоренко. – К. : МАУП, 2004. – 480 с.
4. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2009. – 299 с.
5. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : підруч. / О. М. Мозговий. – К. : КНЕУ, 2005. – 267 с.
6. Белінська Г. В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення / Г. В. Белінська // Наукові праці НДФІ. – 2016. – №1(74). – С.137-148.
7. Кириченко О. А. Банківський менеджмент : підруч. / О. А. Кириченко, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2005. – С. 768.

8. Національний банк України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
9. Яценко О. В. Інновації в банківській системі / О. В. Яценко // Фінансовий простір. – 2016. – № 3. – С. 65-71.
10. Люхін І. Банк, якого не існує [Електронний ресурс] / І. Люхін // Режим доступу : <http://www.banker.ru>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
11. ПАТ “ПриватБанк” : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.privatbank.ua>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
12. Васильєва Т. А. Маркетинг банківських інновацій / Т. А. Васильєва, С. Н. Козьменко, С. В. Леонов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 13-28.
13. Золотарьова О. В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні / О. В. Золотарьова, А. А. Чекал // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 16. – С. 112-115.

O. Podshivalova, A. Galenda. Financial innovation in the domestic banking system.

The article examines the approaches of scientists to definition of the definition of “financial innovations”. It is established that the banking innovation is a set of new Bank products and services act as a result of the Bank's activities aimed at generating additional revenues in the process of creation of favorable conditions of formation and placing of resource potential using innovation which contributes to client profit. The classification of financial innovations according to the form of existence. The constituents of financial innovation in the international practice. The basic performance indicators of the banking system of Ukraine. Analyzed the evolution of the number of banking institutions. Reflected the process of creation and implementation of banking innovation. The most relevant of the domestic banking innovations. Studied some foreign banking innovations that could be adapted to the banking system of Ukraine.

Key words: banking system, financial innovation, banking innovation, banking institutions, innovation process, internet-banking, PJSC “PrivatBank”.

Науковий керівник – асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Боднар О. А.,

Миколаївський національний аграрний університет